

Law enforcement officers who have just completed their official duties in the ATO zone are more satisfied with the quality of the environment, with the possibility of obtaining new information and skills, as well as the transport means available to them. The representatives of the target group, since returning from business trips to the ATO zone, if the term of their return is more than a month, are more satisfied with the quality of personal relationships.

Keywords: professional health care, personality of a law enforcement officer, psychopathological symptoms, quality of life.

УДК 159.92.351

М. Г. ЛОГАЧЕВ,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології

факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2706-9521>

ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПЕРСОНАЛОМ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто питання застосування поліцією табельної вогнепальної зброї. Дано аналіз стрес-факторів професійної діяльності поліції, які безпосередньо впливають на травматизацію та загибель особового складу. Установлено кореляційну залежність між рівнем злочинності у країні та кількістю вбитих поліцією злочинців.

Детально проаналізовано вогневий двобій між поліцейськими та злочинцями. Розглянуто проблеми, пов'язані з високим рівнем психічної травматизації особового складу поліції внаслідок застосування табельної зброї на ураження.

Ключові слова: поліція, законодавство, вогнепальна зброя, стрес-фактори, психологічна травматизація.

Logatchev, N.G. (2017), "Legal and psychological aspects of using firearms by police personnel" ["Pravovi ta psykholohichni aspekty zastosuvannia vohnepalnoi zbroi personalom politsii"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 199–204.

Постановка проблеми. Правоохоронну діяльність спрямовано на реалізацію державної політики у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, захисту об'єктів права власності, протидії злочинності, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки [1]. При цьому особливе місце посідають питання правових і психологічних аспектів застосування табельної зброї персоналом поліції.

Стан дослідження. Проблема правового регулювання застосування зброї здавна привертала увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О. М. Бандурка, А. Т. Комзюк, М. І. Єропкін, М. Е. Єфімов, О. С. Фролов, Б. Перроу та Б. Фаррелл, (B. Perrou & B. Farrell), Е. Дж. Пініцотто (A. J. Pinizzotto) та ін.

Слід зазначити, що першим із вітчизняних фахівців, хто досліджував правові аспекти застосування табельної зброї працівниками органів внутрішніх справ, був О. М. Бандурка. На його думку, заходи адміністративного припинення спеціального призначення являють собою комплекс виняткових, екстраординарних засобів [2].

Фахівці у галузі адміністративного права (О. П. Коренєв, 2008; Ю. М. Кохнов, Л. Л. Попов, 2009) вважають, що застосування поліцією зброї є кримінально-правовим заходом, бо його спрямовано на нейтралізацію злочину, а не адміністративного правопорушення.

На думку інших (Ю. М. Демидов, Р. А. Базаров [3], В. Флоря [4]), застосування зброї поліцією є допустимим лише щодо особливо небезпечних злочинців, тому його слід віднести до заходів кримінально-процесуального характеру.

Метою статті є визначення проблем правового регулювання застосування вогнепальної зброї та психічної травматизації поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Серед заходів державного примусу найжорсткішим є делеговане поліції право на застосування вогнепальної зброї. Ця проблема є «одним із найболючіших, найважливіших та спірних питань не тільки у нашій повсякденній практиці, але й теорії», – писав ще у 1928 р. А. Мемнонов [5]. Його слова не втратили актуальності і сьогодні, в умовах складної криміногенної обстановки, що склалася в Україні.

Кримінологічний аналіз структури сучасної злочинності в усьому світі дозволяє поставити на одне з перших місць злочини, які вчиняють із використанням вогнепальної зброї. Ураховуючи стійку тенденцію до зростання їх кількості, можна констатувати, що сьогодні озброєна злочинність за своїми масштабами стала планетарною проблемою. Про це свідчить доповідь ООН «Глобальний тягар збройного насилля», де констатовано, що в результаті вбивств щорічно гине понад 500 тис. людей і близько 2 млн отримують вогнепальні поранення різного ступеня тяжкості.

Результати емпіричних досліджень М. Ш. Шайдулліна свідчать про те, що більшість збройних злочинів вчиняється в містах (68 %); їх скоюють злочинні групи у складі двох учасників – 54 %, від 3 до 5 співучасників – 41 %. Домінуючим мотивом таких злочинів є користь (85 %) [6].

За даними І. М. Уразаліна, найчастіше зброя застосовується у весняно-літній період (54,5 %), у суботу (19,1 %) та неділю (16,6 %), у темну пору доби – 72,8 % [7].

Історично так склалось, що протягом багатьох століть використання вогнепальної зброї було прерогативою армії. Але минув час, і становище суттєво змінилось: сьогодні вогнепальна зброя разом із засобами активної оборони та індивідуального бронезахисту (кевларові шоломи, бронезилети та ін.) стала невід'ємною складовою екіпіровки поліції.

Зараз під час здійснення своїх повноважень поліція в усьому світі використовує різні типи вогнепальної зброї: короткоствольну (кобурну), компактну автоматичну ближнього бою, гладкоствольну (помпову) та ін. Це пов'язується з тим, що професія поліцейського (від лат. *professio* – об'являю своїм ділом) у більшості країн світу належить до групи підвищеного ризику, а служба в поліції є однією з найнебезпечніших.

Американський дослідник Дж. Д. Сьювел (J. D. Sewell) указує на багату палітру, яку складають 144 стрес-фактори професійної діяльності поліції. За рівнем стресогенності домінують ситуації, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї та загибеллю колег під час служби [8]. Результати інших досліджень – Дж. Гуджонсон та ін. (G. Gudjonsson et al.) – свідчать про 45 професійних стресорів [9].

Особливе місце у професійній діяльності поліції посідає проблема високого рівня летальності й травматизму в результаті збройної протидії або нападу злочинців. За даними Федерального бюро розслідувань США, у 2014 р.

під час виконання службових обов'язків загинуло 114 поліцейських, з яких 46 (40,4 %) – від вогнепальних поранень. Департамент поліції Нью-Йорка (NYPD) з 1806 р. втратив 780 співробітників, із них 321 (41,2 %) загинули у перестрілках зі злочинцями. У Новій Зеландії з 1888 р. загинуло 49 поліцейських, з яких 29 (59,2 %) – під час затримання озброєних злочинців. Аналіз причин загибелі поліцейських Фінляндії за період 1950–1997 років показав, що домінуючим є затримання озброєних злочинців (66,7 %).

Світова статистика свідчить про те, що злочинність є одним із факторів, що безпосередньо впливає на загибель поліцейських і правопорушників. Це підтвердили результати здійсненого нами кореляційного аналізу. Інтерпретація отриманих даних дозволяє зробити висновок про те, що діапазон коефіцієнта кореляції є досить широким у європейських країнах: від дуже високого (Фінляндія $r = 0,998$, Франція $r = 0,917$) до дуже низького (Ісландія $r = 0,174$). Аналогічні тенденції є характерними і для інших регіонів світу. Так, злочинність і загибель поліцейських позитивно корелюється в Аргентині ($r = 0,983$), США ($r = 0,747$) та інших країнах.

Професійна діяльність поліції здійснюється у специфічних умовах, коли ймовірність застосування штатної зброї є досить високою. Важливу роль при цьому відіграють правові та психологічні аспекти застосування поліцією вогнепальної зброї та спеціальних засобів. Правовий статус поліцейського, високий рівень відповідальності та специфіка професійної діяльності вимагають від нього високого рівня стрілецької культури й певних знань, навичок і вмінь, що реалізуються у системі «людина – право – зброя».

Міжнародні дослідження вказують на те, що поліцейські під час служби дедалі частіше стикаються з тяжкими злочинами, вчинюваними із застосуванням вогнепальної зброї Дж. Найє та Р. Блейджендал (J. Naeye & R. Bleijendaal), Дж. Тіммер та Дж. Пронк (J. Timmer & G. Pronk), П. Дж. Ренден (P. G. Renden) та ін. [10–12]. Тому вогнепальна зброя є одним з ефективних засобів протидії злочинності, що дозволяє значною мірою забезпечити захист прав особистості, інтересів суспільства та держави. Значення застосування зброї особливо зростає в сучасних умовах, коли відзначаються стійка тенденція збільшення корисливо-насиленіських злочинів, скоєних з використанням вогнепальної зброї, зростання кількості випадків агресивної протидії працівникам правоохоронних органів та ін.

Основними міжнародними документами, що регламентують широкий спектр діяльності правоохоронних органів, є «Кодекс поведінки ООН для посадових осіб з підтримання правопорядку» та його європейський аналог – «Декларація про поліцію», ухвалена Парламентською Асамблеєю Ради Європи у 1979 р. У контексті цих нормативних актів особливе місце посідають правові питання застосування поліцією штатної вогнепальної зброї. Вони зобов'язують поліцію застосовувати силу лише у разі крайньої необхідності та за наявності законних підстав по наростаючій: переконання – фізична сила – спеціальні засоби – вогнепальна зброя.

Національне законодавство більшості країн світу обмежує застосування сили персоналом поліції відповідно до принципу пропорційності. Так, стаття 46 закону України «Про Національну поліцію» [1] вказує, що застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу. Такі ж положення містять більшість законодавчих актів інших держав, що регламентують діяльність поліції.

Наприклад, під час несення служби співробітники Національної поліції Данії керуються § 15–20 закону «Про поліцію» (Politilovens), які регламентують підстави й порядок застосування табельної зброї та спеціальних засобів. Застосування зброї поліцією у ФРН регламентується федеральними законами та законами федеральних земель. Так, згідно з § 60–62 закону «Про громадську безпеку і порядок федеральної землі Гессен» (HSOG) поліцейський має право стріляти на ураження, якщо на злочинця не діють інші заходи безпосереднього примусу [13]. Аналогічну норму містить стаття 17 Закону про поліцію Польщі (Ustawy o Policji), яка дозволяє застосовувати вогнепальну зброю лише тоді, коли всі інші заходи примусу не дали позитивного результату.

Стаття 122-5 Кримінального кодексу Франції (Code Penal) кваліфікує застосування поліцією зброї як самозахист або необхідну оборону.

ФБР США визначає вбивство злочинця співробітником поліції під час виконання службових обов'язків як «виправдане» вбивство.

Аналіз світової практики застосування поліцією вогнепальної зброї вказує на те, що в різних регіонах світу вона має свою специфіку. Це стосується таких факторів, як наявність реальної загрози для життя й здоров'я поліцейських та інших осіб, рівень злочинності, незаконний обіг зброї тощо.

За даними А. І. Каплунова (2001), у період 1993–1996 років у Росії співробітниками органів внутрішніх справ було застрелено 1081

злочинця. За той самий період було приведено у виконання 162 смертних вироки [14]. Таким чином, співвідношення між злочинцями, застреленими правоохоронцями, та страченими за вироком суду становить 6,7:1.

Д. А. Корецький і С. Ф. Мілюков (2004) визначили цей феномен так: «позасудові репресії як законний засіб боротьби зі злочинністю» [15].

За даними Міністерства громадської безпеки КНР, у 2014 р. в країні із населенням 1384 млн було застрелено лише 12 правопорушників (для порівняння – за вироком суду щорічно страчують до 1700 злочинців).

З 1941 по 2008 роки внаслідок застосування поліцією Нової Зеландії вогнепальної зброї загинуло 22 злочинці. Поліція Данії протягом 1985–2002 років застосовувала зброю понад три тисячі разів, із яких лише 90 (3 %) – на ураження. У результаті 78 правопорушників було поранено і 12 вбито.

Одним із факторів, що суттєво впливає на інтенсивність застосування табельної зброї персоналом поліції, є рівень злочинності в країні.

Результати наших досліджень указують на існування певної кореляційної залежності між рівнем злочинності та кількістю вбитих поліцією злочинців. Так, у деяких країнах Європи цей показник є дуже високим (Франція – $r = 0,93$, Англія й Уельс – $r = 0,92$), високим (Шотландія – $r = 0,881$, Польща – $r = 0,857$), середнім (Північна Ірландія – $r = 0,759$, ФРН – $r = 0,72$), а в інших країнах кореляційна залежність є низькою (Данія – $r = 0,475$, Росія – $r = 0,439$, Фінляндія – $r = 0,350$), дуже низькою (Ліхтенштейн – $r = 0,177$) або мінусовою (Туреччина – $r = -0,8892$, Канада – $r = -0,77269$, Бельгія – $r = -0,6003$, Італія – $r = -0,51441$, Румунія – $r = -0,03231$). Цей феномен обумовлюється причинами політичного та соціально-економічного характеру.

Суттєво відрізняються і показники застрелених поліцією злочинців у розрахунку на 100 тисяч населення. Серед європейських країн домінують Румунія – 2,24, Фінляндія – 2,16, Бельгія – 1,98 та Польща – 1,36. Найменший рівень мають Норвегія – 0,81, Швеція – 0,92 та Іспанія – 1,01.

Необхідно констатувати, що у низці країн поліцейські несуть службу без вогнепальної зброї (Велика Британія, Ісландія, Норвегія, Ірландія та ін.). На думку фахівців, цей феномен пов'язаний з тим, що населення негативно ставиться до озброєної поліції.

Найчастіше правоохоронці застосовують зброю як «смертельну силу» у критичних ситуаціях, які отримали на поліцейському сленгу

назву «kill or be killed» – «вбити або бути вбитим». За таких обставин поліцейські, за американською моделлю, самостійно приймають рішення про застосування зброї. При цьому згідно з поліцейською доктриною, результатом застосування вогнепальної зброї повинно бути гарантоване ураження цілі першим пострілом. У результаті використання такої тактики за останні роки у США має місце стійка тенденція зростання кількості загиблих серед цивільного населення. За офіційними даними, у 2013 р. поліцією було застрелено лише 461 цивільного, у 2014 р. було вбито вже 1104 громадян, у 2015 р. – 1134, а за перше півріччя 2017 р. – вже 599 чоловік.

Світова статистика свідчить про те, що для поліцейських імовірність застосування зброї проти озброєного злочинця є досить високою, тому досконале володіння табельною зброєю є важливою професійною якістю.

Застосування вогнепальної зброї працівниками поліції пов'язане з високою динамікою (швидкоплинність вогневого бою), патогенним впливом психологічних стресорів екстремальної ситуації та реальною загрозою для здоров'я й життя. Для таких ситуацій є характерними раптовість виникнення загрози й необхідність швидкої реакції на неї, миттєва оцінка ситуації, що склалася, відхід з лінії ведення злочинцем вогню, вихоплювання зброї, приведення її в готовність до стрільби та відкриття вогню. Це відповідає сучасній концепції тактики «ближнього бою» (Close quarters combat, CQC).

Вогневий двобій на близьких відстанях між поліцейськими та злочинцями має свою специфіку: високий темп стрільби, ігнорування тактичних прийомів, індивідуальна тактика дій навіть у разі дій у складі групи та ін. Час вогневого контакту триває від 2 до 5 секунд, а кількість пострілів становить 3–4 [16].

На результативність стрільби поліцейських безпосередньо впливає багато суб'єктивних та об'єктивних факторів. У разі виникнення реальної небезпеки дії поліцейського будуть визначатися рівнем його професійної підготовки та вмінням управляти своїм психічним станом в умовах патогенного впливу стресорів екстремальної ситуації. Негативні емоційні стани (страх, ступор, шок та ін.) суттєво впливають на точність навіть автоматизованих рухів. Ще у 1907 р. військовий психолог М. М. Головін указував, що в епоху кремнієвих рушниць значна кількість зброї, яку було підібрано на полі бою, виявилась зарядженою декілька разів [17].

Ізраїльські фахівці з вогневої підготовки вказують на те, що лише 25 % поліцейських у реальному бою застосовують практичні навич-

ки та алгоритми дій, отримані під час навчання та стрілецького тренінгу.

В умовах реальної вітальної загрози для життя та здоров'я ефективність стрільби та відсоток влучень знижуються у три рази, а кількість пострілів зростає у 1,3 рази. За даними ФБР США, ефективність стрільби поліцейських в екстремальних умовах становить 15–20 %, а серед злочинців – лише 8–10 %. При цьому відстань ведення вогневого бою не перевищує 10 метрів. Так, під час ведення вогневого бою офіцерами Департаменту поліції Нью-Йорка ефективність стрільби знижувалась у міру збільшення відстані. Якщо на відстані до двох ярдів (ярд – 0,914 метри) результативність становила 69 %, то на відстані 25 ярдів була лише 2 %. Цей феномен отримав у спеціалістів з екстремальної психології М. Селігман (M. Seligman), М. Діл (M. Deahl), Дж. С. Андерсон (G. S. Anderson) назву «стрес критичних інцидентів» (critical incident stress, CIS) [18–20].

Застосування вогнепальної зброї, особливо на ураження, призводить до високого рівня психічної травматизації особового складу поліції, що констатують Б. П. Джерсонс (B. P. Gersons, 2006), Е. С. Девідсон і С. Е. Мосс (A. C. Davidson, S. A. Moss, 2008). Результати досліджень М. Дж. МакМейнса (M. J. McMains, 1991), Дж. М. Хорн (J. M. Horn, 1991), М. Атчісон (M. Atchison, 1995), К. Стефенс (C. Stephens, 1996) свідчать про те, що до 90 % співробітників поліції, які брали участь у перестрілках, і 70 % поліцейських, які застрелили підозрюваного, протягом п'яти років залишають службу. Підрозділ, якій приймав участь у збройному інциденті, що супроводжувався жертвами, через порушення психічної адаптації може втратити до 20 % особового складу, констатують Д. Александер і Н. Дж. Кітчнер (D. Alexander, 1991; N. J. Kitchiner, 2001). Це пов'язано із патогенним впливом стресорів екстремальної ситуації та психотравмуючими наслідками застосування зброї. Поліцейські психологи, зокрема Р. Солон (R. Solomon) назвали психічну травматизацію, яка виникає унаслідок застосування зброї з летальними наслідками, «травмою у результаті стрілянини» (post-shooting traum, PST) [21].

У разі високої інтенсивності впливу це призводить до розвитку ПТСР, депресії, суїциду та ін. Так, серед поліцейських міста Санта-Ана (штат Каліфорнія, США), які застосовували зброю для протидії злочинцям, у 86 % було діагностовано симптоматику ПТСР.

Низка авторів, зокрема Б. П. Джерсонс і Л. Міллер (B. P. Gersons, L. Miller), вважають,

що після застосування поліцейськими зброї виникає необхідність проведення комплексу екстрених спеціальних заходів психологічного, медичного та фармакологічного характеру для ліквідації негативних наслідків [22; 23].

Із метою збереження психологічного здоров'я особового складу під час проведення спеціальних операцій та інших заходів підвищеного ризику обов'язковим є їх психологічне супроводження.

Фахівці з екстремальної психології Дж. Біссон (J. I. Bisson), Ван Еммерік (A. A. P. Van Emmerik) та ін. вважають обов'язковим проводити з цією категорією поліцейських спеціальні психологічні дебрифінги [24; 25].

Висновки. З метою підвищення професійного рівня й ефективності ведення вогню персоналом Національної поліції України доціль-

но вивчати та засвоювати зарубіжний досвід алгоритму дій поліції в екстремальних умовах вогневого бою у міській місцевості (Military Operations on Urban Terrain, MOUT) та «Операції в населених пунктах» (Operations in Built Up Areas, OBUA).

У програму професійної підготовки доцільно включити розділ з вивчення обставин, що виключають злочинність дій, безпосередньо пов'язаних із застосуванням поліцією вогнепальної зброї.

У скороченому курсі підготовки особового складу Національної поліції України також доцільно запровадити проведення стрілецьких тренінгів із використанням інтерактивних тирів, моделювання та розробку конкретних алгоритмів дій в екстремальних ситуаціях та ін.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.12.2017).
2. Бандурка О. М. Заходи адміністративного припинення в діяльності міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1994. С. 98–113.
3. Демидов Ю. Н., Базаров Р. А. Реализация сотрудниками милиции уголовно-правовых норм, исключаяющих преступность деяния. Челябинск, 1993. С. 45.
4. Флоря В. Применение огнестрельного оружия сотрудниками полиции (милиции) в пределах необходимой обороны. *Закон и жизнь*. 2010. № 12. С. 4–7.
5. Мемнонов А. О применении оружия. *Административный вестник*. 1928. № 4. С. 27.
6. Шайдуллин М. Ш. Предупреждение преступлений, совершаемых с использованием оружия : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. М., 2014. 182 с.
7. Уразалин И. М. Уголовно-правовые и криминологические аспекты применения физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия сотрудниками органов внутренних дел : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Краснодар, 2004. 188 с.
8. Sewell J. D. The development of a critical life events scale for law enforcement. *Journal of Police Science and Administration*. 1983. No. 11. P. 113–114.
9. Gudjonsson G. H., Adam K. R. C. Occupational stresses among British police officers. *The Police Journal*. 1985. Vol. 1. Pp. 73–79.
10. Naeye J., Bleijendaal R. Agressie en geweld tegen politiemensen; Beledigen, bedreigen, tegenwerken en vechten. *Politie en Wetenschap*. Amsterdam : Vrije Universiteit, 2008. P. 45.
11. Timmer J., Pronk G. Comparing of Police Use of Violence in the EU // Eigensicherung und Schusswaffeneinsatz bei der Polizei: Beitrage aus Wissenschaft und Praxis / ed. by C. Lorei. Frankfurt : Verlag vor Polizeiwissenschaft, 2011. Pp. 181–192.
12. Renden P. G., Nieuwenhuys A., Savelsbergh G. J. P., Oudejans R. D. Dutch police officers' preparation and performance of their arrest and self-defence skills: A questionnaire study. *Applied Ergonomics*. 2015. Vol. 49. Pp. 8–17. DOI: 10.1016/j.apergo.2015.01.002.
13. Hessisches Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung (HSOG). Vom 26. Juni 1990 GVBl. I S. 284.
14. Каплунов А. И. Применение и использование сотрудниками милиции огнестрельного оружия. Теория и практика. СПб., 2001. С. 6.
15. Корецкий Д. А., Милоков С. Ф. Внесудебная репрессия как законный способ борьбы с преступностью. *Уголовное право*. 2004. № 1. С. 112–114.
16. Phillips S. W. Military-Style Weapons in Policing: A Limited Test of Diffusion. *Administrative Theory and Praxis*. 2016. Vol. 38. Pp. 168–187.
17. Головин Н. Н. Исследование боя. Исследование деятельности и свойств человека как бойца. СПб., 1907. 192 с.
18. Seligman M. The effectiveness of psychotherapy. *American Psychologist*. 1995. No. 29 (12). Pp. 965–974.
19. Deahl M., Srinivasan M., Jones N., Neblett C. & Jolly A. Evaluating psychological debriefing: are we measuring the right outcomes? *Journal of Traumatic Stress*. 2001. No. 14. Pp. 527–528.
20. Anderson G. S., Litzenger R., Plecas D. B. Physical Evidence of Police Officer Stress. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*. 2002. No. 25. Pp. 399–420.
21. Solomon R. Post-shooting trauma. *The Police Chief*. 1988. October. Pp. 40–44.

22. Gersons B. P. R. Patterns of posttraumatic stress disorder among police officers following shooting incidents: The two-dimensional model and some treatment implications. *Journal of Traumatic Stress*. 1989. No. 2. Pp. 247–257.
23. Miller L. Police personalities: Understanding and managing the problem officer. *The Police Chief*. 2003. May. Pp. 53–60.
24. Bisson J. I., Jenkins P., Alexander J. and Bannister C. Randomized Controlled trial of psychological debriefings for victims of acute burn trauma. *British Journal of Psychiatry*. 1997. No. 171. Pp. 78–81.
25. Van Emmerik A. A. P., Kamphuis J. H., Hulsbosch A. M., Emmelkamp P. M. G. Single session debriefing after psychological trauma: a metaanalysis. *Lancet*. 2002. No. 360. Pp. 766–771.

Надійшла до редколегії 15.12.2017

ЛОГАЧЕВ Н. Г. ПРАВОВЫЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ ПЕРСОНАЛОМ ПОЛИЦИИ

Рассмотрены вопросы применения полицией табельного огнестрельного оружия. Проведен анализ стресс-факторов профессиональной деятельности полиции, которые непосредственно влияющих на травматизм и гибель личного состава. Установлена корреляционная зависимость между уровнем преступности и количеством застреленных преступников. Детально проанализирован огневой поединок между полицейскими и преступниками. Рассмотрены проблемы, связанные с высоким уровнем психического травматизма личного состава полиции в результате применения оружия на поражение.

Ключевые слова: полиция, законодательство, огнестрельное оружие, стресс-факторы, психический травматизм.

LOGATCHEV N. G. LEGAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF USING FIREARMS BY POLICE PERSONNEL

The author has provided the results of the study of international countries' legislation regulating the use of firearms by the police. Various positions of specialists in the field of law have attracted the author's attention. Thus, scholars within administrative law consider the use of firearms by the police as an administrative compulsion. Others believe that the use of firearms by the police is a criminal and legal measure, since it is aimed at neutralizing a criminal rather than an administrative offense.

It has been noted that the police service is a part of extreme occupations, the police themselves constitute a high-risk group, and this is due to a large number of stress factors.

Due to the results of the analysis of the causes of police officers' deaths in different regions of the world, the problem of high level of mortality and traumatism occupies the special place within police activities. The results of the author's correlation analysis confirmed that crime is one of the factors that directly affect the deaths of police officers and offenders.

Some aspects of fire fighting between police officers and armed criminals have been considered. It has been emphasized that the use of firearms causes high level of psychological traumatization of police personnel. This is due to the pathogenic effects of extreme stressors and the psycho-traumatic consequences of the use of weapons.

In order to reduce psychological trauma and sanitary losses among police personnel after the use of department-issued sidearm, the author has offered a compulsory conduction of a complex of emergency special measures of psychological, medical and pharmacological nature; to eliminate the negative consequences of using firearms, the author also considers it important to conduct a special debriefing for this category of police officers.

Keywords: police, legislation, firearms, stress factors, psychological traumatism.

УДК 159.92

К. І. МАРАВСЬКА,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7103-4350>

ДО ПИТАННЯ НОРМАТИВНОСТІ ПОВЕДІНКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Досліджено питання нормативності поведінки курсантів вищих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання. Проаналізовано нормативно-правову документацію, що регламентує процес підготовки курсантів у Харківському національному університеті внутрішніх справ. Визначено конкретні прояви ненормативної поведінки курсантів і проведено аналіз статистично-звітної інформації щодо таких проявів.